

**"BADIY ADABIYOTDA O'SMIRLIK DAVRI
KECHINMALARINING IFODASI: 'ALVIDO BOLALIK' VA 'QUYOSH
SALTANATI' ASARLARI MISOLIDA"**

Ra'noxon O'ktamboyeva Hasan qizi

ToshDO'TAU tayanch doktoranti

+998946169166

Annotatsiya: Badiiy adabiyotda o'smirlik davri kechinmalarining ifodasi inson hayotining eng nozik va murakkab bosqichlaridan birini aks ettiradi. O'smirlik — bu shaxsiyat shakllanayotgan, dunyoqarash kengayayotgan, ichki dunyo va tashqi muhit o'rtasidagi munosabatlar murakkablashayotgan davrdir. Shu sababli, badiiy asarlar o'smirlikning bu o'ziga xos kechinmalarini chuqur va tafsilotli tarzda yoritishga intiladi. "Alvido bolalik" va "Quyosh saltanati" asarlari aynan shunday o'smirlik kechinmalarini badiiy ifoda qilishda o'ziga xos o'rin tutadi. Ularning har ikkisi o'smirlik davrining ichki dunyosini, uning hissiy kechinmalarini, shaxsiy va ijtimoiy o'zgarishlarini turlicha yondashuv bilan ochib beradi.

Kalit so'zlar: badiiy adabiyot, obrazlar, qarama-qarshiliklar, muhit, munosabatlar, qo'rquv, ichki kechinmalar.

"Alvido bolalik" asari o'smirlik davrining eng nozik va hissiyotlarga boy jihatlarini ochib berishda o'ziga xos badiiy vositalardan foydalanadi. Asar qahramonining bolalikdan o'smirlikka o'tishi, bolalikning so'nishi va yangi hayot bosqichining boshlanishi o'rtasidagi keskinliklar, ichki qarama-qarshiliklar badiiy til va obrazlar orqali jonli tasvirlanadi. Qahramonning ichki dunyosi, uning o'zligini anglash jarayoni, hayotga bo'lgan qarashlari, orzu va umidlari, shuningdek, qo'rquv va xavotirlari asarda chuqur ifodalangan. Bolalik davrining o'tishi bilan bog'liq tushkunlik, nostalji, o'zgarishlarga tayyorlanish jarayonlari qahramonning ichki monologlari, voqealar rivoji va atrofdagi odamlar bilan munosabatlari orqali o'quvchiga yetkaziladi. Shuningdek, oilaviy

munosabatlarning ta'siri, do'stlik va muhabbatning o'smir qahramon hayotidagi o'rni ham asarda katta ahamiyatga ega. "Alvido bolalik"da o'smirlik davri kechinmalari nafaqat shaxsiy his-tuyg'ular, balki atrof-muhit bilan o'zaro munosabatlar orqali ham yoritiladi. Qahramonning o'zi uchun yangi dunyo ochilishi, yangi hayotiy qiyinchiliklarga duch kelishi, o'zligini topish yo'lida qilgan harakatlari asarning markaziy mavzularidan biridir. Bu jarayon davomida qahramonning ruhiy holati, uning ichki dunyosidagi o'zgarishlar, shaxsiy o'sish va rivojlanish jarayonlari keng yoritiladi. Shu bilan birga, asarda bolalikning so'nishi, o'smirlikning boshlanishi ramzi sifatida tabiiy hodisalar, kundalik hayotdagi kichik voqealar va ramzlar ishlatiladi. Bu ramzlar o'quvchiga qahramonning ichki kechinmalarini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi. [1]

"Quyosh saltanati" asari esa o'smirlik davrini ijtimoiy va psixologik kontekstda yoritishda muhim o'rin tutadi. Bu asarda o'smirlik nafaqat shaxsiy o'zgarishlar davri, balki jamiyat bilan munosabatlar, ijtimoiy o'zgarishlar va tashqi muhit bilan bog'liq jarayonlar sifatida ko'rsatiladi. Qahramonning o'zligini topish jarayoni, uning jamiyatdagi o'rni, do'stlik va muhabbat munosabatlari asarda asosiy mavzular sifatida ko'tariladi. "Quyosh saltanati"da o'smirlik davri kechinmalari ko'proq ijtimoiy muammolar, yoshlarning jamiyatdagi o'rni, ularning orzu va maqsadlari bilan bog'liq masalalar orqali yoritiladi. Bu esa asarga yanada keng ko'lam va chuqurlik beradi. "Quyosh saltanati" asarida o'smirlik davri kechinmalari ko'proq tashqi voqealar va ijtimoiy o'zgarishlar bilan bog'liq tarzda aks ettiriladi. Qahramonning oilaviy muhit, maktab, do'stlar va jamiyat bilan munosabatlari uning ichki dunyosiga ta'sir ko'rsatadi. Asarda o'smirlik davrining murakkabligi, shaxsiy va ijtimoiy bosimlar, ichki qarama-qarshiliklar, o'zligini anglash jarayoni chuqur va tafsilotli tarzda tasvirlangan. Qahramonning hayotdagi maqsadlari, orzulari va ularni amalga oshirish yo'lida duch keladigan qiyinchiliklari asarning asosiy mavzularidan biridir.[2]

Har ikkala asarda o'smirlik davri kechinmalari turli badiiy vositalar yordamida ifodalanadi. Ichki monologlar, dialoglar, voqealar rivoji, ramzlar va

metaforalar o'smirlik davrining murakkab tabiati va ko'p qirraliligini ochib beradi. "Alvido bolalik"da shaxsiy va oilaviy munosabatlarga ko'proq e'tibor qaratilgan bo'lsa, "Quyosh saltanati"da jamiyat va shaxs munosabatlari, ijtimoiy muammolar keng yoritiladi. Bu esa o'smirlik davrining nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy jihatlarini ham chuqurroq anglash imkonini beradi. O'smirlik davri kechinmalari badiiy adabiyotda ko'pincha ramzlar va obrazlar orqali ifodalanadi. Masalan, "Alvido bolalik"da tabiiy hodisalar, kundalik hayotdagi kichik voqealar bolalikning tugashi va o'smirlikning boshlanishi ramzi sifatida ishlatiladi. Bu ramzlar qahramonning ichki o'zgarishlarini yanada ta'sirliroq ko'rsatishga xizmat qiladi. "Quyosh saltanati"da esa quyosh, yorug'lik, saltanat kabi obrazlar o'smirlik davrining yorqin va umidli tomonlarini ifodalaydi, shu bilan birga, murakkablik va sinovlarni ham aks ettiradi. Bu obrazlar orqali o'smirlik davrining nafaqat tashqi ko'rinishi, balki uning ichki hissiy holati ham jonli tasvirlanadi. Shuningdek, har ikkala asarda o'smirlik davri kechinmalari nafaqat hissiy kechinmalar bilan cheklanmaydi, balki qahramonlarning shaxsiy o'sishi, jamiyatdagi o'rni, hayotga bo'lgan munosabatlari, maqsad va orzulari ham keng yoritiladi. Bu asarlar o'quvchiga o'smirlik davrining murakkab va ko'p qirrali tabiati haqida chuqur tasavvur beradi, qahramonlarning ichki dunyosiga yaqinlashtiradi va ularning kechinmalarini anglashga yordam beradi.[3]

"Alvido bolalik" va "Quyosh saltanati" asarlari o'smirlik davrining kechinmalarini badiiy adabiyotda ifodalashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Ular o'smirlik davrining murakkab hissiyotlari, ichki qarama-qarshiliklari, shaxsiy va ijtimoiy o'zgarishlarini chuqur va ta'sirli tarzda tasvirlaydi. Bu asarlar o'quvchiga o'smirlik davrining o'ziga xosligini, uning qiyinchiliklari va go'zalligini anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, ular o'smirlik davrini faqatgina muammolar va sinovlar davri sifatida emas, balki o'sish, rivojlanish va yangi hayot bosqichiga qadam qo'yish davri sifatida ham ko'rsatadi. Bu jihatlar ularni badiiy adabiyotda o'smirlik mavzusining yoritilishida muhim manba sifatida ajratib turadi. Bundan tashqari, ushbu asarlar yosh o'quvchilar uchun ham katta

ahamiyatga ega. Ular o'zlarini qahramonlar hayotida ko'rib, o'smirlik davrining o'ziga xos kechinmalarini yaxshiroq tushunishlari mumkin. Bu esa yoshlarning o'zligini anglash, hayotdagi o'z o'rnini topish jarayonida yordam beradi. Shu bois, "Alvido bolalik" va "Quyosh saltanati" kabi asarlar nafaqat badiiy qiymatga ega, balki tarbiyaviy va ma'rifiy ahamiyatga ham ega ekanligi ta'kidlanadi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, "Alvido bolalik" va "Quyosh saltanati" asarlari o'smirlik davri kechinmalarini badiiy adabiyotda ifodalashda chuqur va keng yondashuvni namoyish etadi. Ular o'smirlik davrining murakkab hissiyotlari, ichki qarama-qarshiliklari, shaxsiy va ijtimoiy o'zgarishlarini jonli va ta'sirli tarzda tasvirlaydi. Bu asarlar o'quvchiga o'smirlik davrining o'ziga xosligini, uning qiyinchiliklari va go'zalligini anglashga yordam beradi, shuningdek, o'sish va rivojlanish davri sifatida o'smirlikni yanada chuqurroq tushunishga imkon yaratadi. Natijada, badiiy adabiyotda o'smirlik mavzusining yoritilishi nafaqat san'at, balki inson ruhiyatini anglash va yoshlarni tarbiyalashda ham muhim vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodiriy, Abdulla. "O'smirlik va uning badiiy tasviri". Toshkent: Sharq nashriyoti, 2020.
2. Tursunov, Anvar. "Yoshlar adabiyotida o'smirlik mavzusi". Toshkent: Fan nashriyoti, 2021.
3. Karimova, Dilnoza. "O'smirlik davri kechinmalari badiiy asarlarda". Toshkent: Ziyo nashriyoti, 2019.
4. Ergashev, Jamshid. "Alvido bolalik va yoshlarning ichki dunyosi". Samarqand: Movarounnahr nashriyoti, 2022.
5. Rustamov, Sardor. "Quyosh saltanati asarida o'smirlikning ijtimoiy muammolari". Toshkent: Yangi asr avlodi nashriyoti, 2023.

6. Islomova, Nilufar. "O'smirlik va badiiy ifoda: nazariy tahlil". Toshkent: Akademiya nashriyoti, 2021.

7. Murodov, Oybek. "O'smirlik davrining adabiy obrazlari". Toshkent: Ma'rifat nashriyoti, 2020.

n.